

DŮSLEDKY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ PRO POSTAVENÍ ZAMĚSTNANCŮ VEŘEJNÉ SPRÁVY¹

MARTIN KOPECKÝ

Abstract: **The Consequences of Criminal Proceedings for the Status of Civil Servants**

Laws regulating the legal status of individuals who professionally perform tasks of public administration (such as civil servants, police officials, appointed or elected representatives of administrative authorities, etc.) impose certain requirements on these individuals. One of these requirements is criminal integrity, which means that these individuals should not have a criminal conviction. The laws regulating the legal status of various categories of public employees differ in terms of whether they prohibit individuals convicted of intentional crimes from performing public tasks, or if they also include individuals convicted of criminal negligence. Furthermore, different laws handle the consequences of initiating criminal proceedings differently. This paper examines the laws that regulate the legal status of different categories of public employees and highlights the common elements and differences among these laws. The analysis concludes by outlining general rules that should be applied to all public employees.

Keywords: public employee; public administration; criminal offence; integrity

Klíčová slova: veřejný zaměstnanec; veřejná správa; trestný čin; bezúhonnost

DOI: 10.14712/23366478.2023.43

ÚVOD

Zákony upravující postavení osob vykonávajících profesionálně veřejné funkce stanoví jako podmínku pro možnost jejich vykonávání bezúhonnost a někdy řeší i prozatímní důsledky toho, že je vůči těmto osobám vedeno trestní řízení. Jak bude ukázáno, existují však v právních úpravách týkajících se těchto osob velké rozdíly, které mohou vést k zamyšlení, do jaké míry jsou tyto rozdíly odůvodnitelné a zda by nestálo za úvahu vytvoření jednotného modelu požadavků na trestní bezúhonnost a na důsledky vedení trestního řízení vůči osobám vykonávajícím profesionálně veřejnou funkci.

Činnost osob vykonávajících profesionálně veřejné funkce lze považovat za výkon činnosti naplňující znaky závislé práce podle § 2 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., záko-

¹ Tento článek je výstupem z projektu Cooperatio – vědní oblast Law, který je řešen na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

ník práce („ZPr“), tedy práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně.

Zákoník práce předvídá výkon závislé práce v základním pracovněprávním vztahu, či ve vztahu upraveném jinými, ve vztahu k zákoníku práce zvláštními zákony.² I v případě osob vykonávajících profesionálně veřejné funkce je třeba rozlišit, kdy jsou tyto vykonávány v základním pracovněprávním vztahu, kterými jsou podle ZPr pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr, nebo v jiném vztahu. Podle poznámky v zákoníku práce pod čarou jsou zvláštními právními předpisy „*například zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů*“, tedy zákony upravující služební poměry zaměstnanců státu. ZPr se na vztahy řešené zvláštními právními předpisy užije jen na základě delegace tam, kde zvláštní zákon na použití úpravy zákoníku práce výslovně odkazuje.³

Tak jako pro jiné otázky týkající se nebo související s výkonem veřejné funkce je i pro posuzování důsledků vedení trestního řízení či odsouzení za trestný čin významné, zda se na ně a případně do jaké míry vztahuje úprava ZPr. Platí totiž, že vedle zvláštních úprav i ZPr v obecném rozsahu tyto otázky řeší.

Zákoník práce se v některých případech užije i na vztahy vyplývající z veřejné funkce, přičemž výkonem veřejné funkce se pro účely ZPr podle jeho § 201 odst. 1 rozumí plnění povinností vyplývajících z funkce, která je a) vymezena funkčním nebo časovým obdobím a b) obsazovaná na základě přímé nebo nepřímé volby nebo jmenováním podle zvláštních právních předpisů. ZPr neřeší, zda výkon veřejné funkce naplňuje či nenaplňuje znaky závislé práce, vymezuje však v § 5 odst. 1 tak, že „[n]a vztahy vyplývající z výkonu veřejné funkce se tento zákon vztahuje, pokud to výslovně stanoví nebo pokud to stanoví zvláštní právní předpisy“, a v § 5 odst. 2 „[j]estliže je veřejná funkce vykonávána v pracovním poměru, řídí se tento pracovní poměr tímto zákonem“.

V první části příspěvku ukážu, jak jednotlivé zákony upravující výkon veřejné funkce zaměstnanci veřejné správy řeší situace, kdy je vůči veřejnému zaměstnanci nebo zájemci o takové místo vedeno trestní stíhání nebo je uznán vinným z trestného činu. Analyzuji přitom obecnou úpravu platnou pro zaměstnance v režimu zákoníku práce, úpravu služebních poměrů podle zákona o státní službě a zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, zvláštní úpravu o úřednicích územních samosprávních celků a o strážnících a čekatelích obecní policie a dále zvláštní úpravy o představitelích vybraných, zejména ústředních správních úřadů a členů kolegiálních orgánů některých správních úřadů, jakož i zaměstnanců některých dalších veřejných institucí.

V druhé části pak provádím srovnání jednotlivých úprav, poukazují na jejich rozdíly, často nedůvodné, a na mezery v těchto úpravách. Jejich možnou nápravu *de lege ferenda* pak uvádím v závěrečné části příspěvku.

² § 3 ZPr: „Závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovněprávním vztahu, není-li upravena zvláštními právními předpisy.“

³ Viz např. § 123 odst. 1 ZPr: „Odpovědnost státního zaměstnance za škodu, kterou způsobil služebnímu úřadu, se řídí zákoníkem práce.“

I. DŮSLEDKY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ PRO VYBRANÉ SKUPINY ZAMĚŠTNANCŮ VEŘEJNÉ SPRÁVY (PODLE POZITIVNÍ ÚPRAVY)

A. ZAMĚŠTNANCI V REŽIMU ZÁKONÍKU PRÁCE

Pro zaměstnance veřejné správy, pro něž neplatí zvláštní úprava podle jiného zákona, platí obecná úprava zákoníku práce o důsledcích odsouzení pro trestný čin nebo vedení trestního řízení na trvání nebo obsah pracovního poměru. Byl-li zaměstnanec pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu delší než 1 rok, nebo byl-li pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin spáchaný při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu nejméně 6 měsíců, je důvod pro okamžité zrušení pracovního poměru zaměstnavatelem⁴ nebo výpověď danou zaměstnavatelem.⁵ Dal-li zaměstnavatel zaměstnanci výpověď z uvedeného důvodu,⁶ může ho převést na jinou práci.⁷

Důvodem pro převedení zaměstnance na jinou práci může být i to, že bylo proti zaměstnanci zahájeno trestní řízení pro podezření z úmyslné trestné činnosti spáchané při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním ke škodě na majetku zaměstnavatele, a to na dobu do pravomocného skončení trestního řízení.⁸ Pojem trestní řízení je třeba vykládat ve smyslu trestního řádu jako veškerý proces upravený trestním řádem, který může být (zpravidla bývá) širší než trestní stíhání.⁹

B. STÁTNÍ ZAMĚŠTNANCI

Podle zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě („ZSS“), musí být žadatel o přijetí do služebního poměru **bezúhonný** [§ 25 odst. 1 písm. d)], přičemž zákon vymezuje v § 25 odst. 3, kdo se nepovažuje za bezúhonného: „*Za bezúhonného se nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo pro trestný čin proti pořádku ve věcech veřejných z nedbalosti, pokud odsouzení nebylo zhlazeno nebo pokud se na pachatele nehledí, jako by nebyl odsouzen; jestliže trestní stíhání pro takový trestný čin bylo podmíněně zastaveno nebo bylo-li rozhodnuto o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, je předpoklad bezúhonnosti splněn až po uplynutí 5 let ode dne nabytí právní moci těchto rozhodnutí.*“

⁴ § 55 odst. 1 písm. a) ZPr.

⁵ Srov. § 52 písm. g) ZPr.

⁶ Z důvodu uvedeného v § 52 písm. g) ZPr.

⁷ § 41 odst. 2 písm. a) ZPr.

⁸ § 41 odst. 2 písm. b) ZPr.

⁹ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, č. j. 21 Cdo 1786/2018-170, který v souvislosti s výkladem § 41 odst. 2 písm. b) ZPr o možnosti převést zaměstnance na jinou práci vyložil, že počátek trestního řízení je zásadně vymezen okamžikem (datem) sepsu záznamu podle ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu o zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně navštěvujících tomu, že byl spáchán trestný čin, nikoli až případným zahájením trestního stíhání na základě usnesením o zahájení trestního stíhání.

Vedle osoby, jejíž pravomocné odsouzení pro úmyslný trestný čin nebo pro trestný čin proti pořádku ve věcech veřejných nebylo zhlazeno nebo se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena, je rozšířen okruh osob, které nejsou bezúhonné, o osoby, vůči nimž bylo vedeno trestní stíhání, ale bylo rozhodnuto o jeho podmíněném zastavení nebo bylo schváleno narovnání a zastaveno trestní stíhání, a to do 5 let ode dne nabytí právní moci takového rozhodnutí.

Na pachatele, který vykonal

- trest obecně prospěšných prací (nebo bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno),¹⁰
 - trest zákazu činnosti,¹¹
 - trest zákazu držení a chovu zvířat¹² nebo
 - peněžitý trest uložený za jiný trestný čin než zvláště závažný zločin (nebo bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno)¹³
- se hledí, jako by nebyl odsouzen, a je tedy i ve smyslu ZSS bezúhonný.

Podle § 46 odst. 4 TrZ upustil-li soud od potrestání, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen.

Podle § 48 odst. 9 TrZ bylo-li vysloveno, že se pachatel, od jehož potrestání bylo podmíněně upuštěno, osvědčil, anebo má-li se za to, že se osvědčil, hledí se na něj, jako by nebyl odsouzen.

Podle § 83 odst. 4 TrZ bylo-li vysloveno, že se podmíněně odsouzený osvědčil, anebo má-li se za to, že se osvědčil, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen.

Podle § 86 odst. 3 TrZ bylo-li vysloveno, že se podmíněně odsouzený s dohledem osvědčil, anebo má-li se za to, že se osvědčil, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen.

Podle § 106 TrZ bylo-li odsouzení zhlazeno, hledí se na pachatele, jako by nebyl odsouzen.

ZSS stanoví v souvislosti s trestním stíháním státního zaměstnance v § 48 odst. 1 obligatorní důvody pro jeho **zproštění výkonu státní služby**, a to na základě usnesení o zahájení trestního stíhání pro úmyslný trestný čin nebo trestný čin proti pořádku ve věcech veřejných z nedbalosti až do skončení trestního stíhání, nebo byl-li vzat do vazby, a to po dobu jejího trvání (vzetí do vazby bude důvodem zproštění v případě, že státní zaměstnanec bude stíhán pro jakýkoli trestný čin). Zproštění výkonu služby je jedním z druhů změny služebního poměru,¹⁴ rozhoduje o něm v prvním stupni služební orgán.¹⁵

Ačkoli ZSS výslovně uvádí, že se státní zaměstnanec zprostí výkonu služby „na základě usnesení o zahájení trestního stíhání“, lze dovodit, že důvod ke zproštění by byl dán i v případě zvláštních způsobů zahájení trestního stíhání po zkráceném přípravném řízení, kdy se trestní stíhání zahajuje doručením návrhu státního zástupce na potrestání

¹⁰ § 65 odst. 5 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – „TrZ“.

¹¹ Srov. § 74 odst. 2 TrZ.

¹² Srov. § 74b odst. 2 TrZ.

¹³ § 69 odst. 3 TrZ.

¹⁴ § 44 písm. c) ZSS.

¹⁵ § 162 odst. 2 ZSS.

soudu¹⁶ nebo doručením návrhu státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu soudem.¹⁷ I v těchto případech je státní zaměstnanec trestně stíhán.

Na bezúhonnost státního zaměstnance nebude mít vliv (a ani důvodem ke zproštění výkonu služby nebude) případné podmíněné odložení návrhu na potrestání podle § 179g TrŘ, neboť by bylo jasně nad rámec situací předvídaných v § 25 odst. 3 ZSS či § 48 odst. 1 ZSS. Osoba, ve vztahu k níž se státní zástupce rozhodne o podmíněném odložení návrhu na potrestání, není v této věci trestně stíhanou.

ZSS stanoví, jaká výše platu přísluší státnímu zaměstnanci ode dne zproštění výkonu služby na základě usnesení o zahájení trestního stíhání nebo z důvodu vazby (50 % jeho měsíčního platu, nejméně však ve výši minimální mzdy podle jiného zákona; tato část platu se zvýší o 10 % jeho měsíčního platu na každou státním zaměstnancem vyživovanou osobu, nejvýše však do výše 80 % jeho měsíčního platu) – § 48 odst. 3 ZSS.

Pokud státní zaměstnanec nebyl pro trestný čin uvedený v § 48 odst. 1 ZSS pravomocně odsouzen, jeho trestní stíhání nebylo podmíněně zastaveno ani nebylo rozhodnuto o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, **zkrácení jeho platu se mu** po skončení trestního stíhání **doplatí**.¹⁸ Může nastat i situace, že byl státní zaměstnanec zproštěn podle § 48 odst. 1 ZSS výkonu služby z důvodu jeho vzetí do vazby, byl-li stíhán pro jiný trestný čin spáchaný z nedbalosti než proti pořádku ve věcech veřejných: pokud nebude pro takový trestný čin pravomocně odsouzen a zůstane-li ve smyslu ZSS bezúhonným, nezbyvá než i jemu doplatit zkrácení jeho platu.

Ztráta bezúhonnosti státního zaměstnance je důvodem **skončení služebního poměru ze zákona**, což zákon vymezuje tak, že služební poměr zaniká podle § 74 odst. 1 ZSS

- a) v případě, kdy byl státní zaměstnanec pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin proti pořádku ve věcech veřejných z nedbalosti anebo byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, dnem nabytí právní moci rozsudku,
- b) v případě, kdy v řízení o trestném činu podle písmene a), kterého se státní zaměstnanec dopustil, za který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let, bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno nebo bylo rozhodnuto o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, dnem nabytí právní moci rozhodnutí,
- c) v případě, že byl státnímu zaměstnanci pravomocně uložen trest zákazu činnosti vykonávat službu, dnem nabytí právní moci rozhodnutí.

Zvláštní situací, která podle stávající judikatury rovněž vede ke **skončení služebního poměru ze zákona** podle § 74 odst. 1 písm. a) ZSS, je, že státní zaměstnanec byl trestně stíhán, z tohoto důvodu byl zproštěn výkonu služby, avšak jeho trestní stíhání skončilo tak, že byl pravomocně rozsudkem uznán vinným, avšak **soud** podle § 46 odst. 1 TrZ **upustil od jeho potrestání**. Podle § 46 odst. 4 TrZ se hledí v takovém případě na pachatele, jako by nebyl odsouzen (a to ani po nějaký časový okamžik). Nejvyšší správní soud („NSS“) v rozsudku ze dne 12. 11. 2020, č. j. 8 Ads 222/2020-46, dovodil, že i v takovém případě zanikne služební poměr takového státního zaměstnance, a to ze

¹⁶ § 314b odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) – „TrŘ“.

¹⁷ § 179b odst. 5 TrŘ.

¹⁸ Srov. § 48 odst. 4 ZSS.

zákona, podle § 74 odst. 1 písm. a) ZSS. NSS se přiklonil k závěru, že „odsuzujícím rozsudkem“ je rozsudek, kterým byla ve výroku o vině vyslovena vina, tedy i rozsudek upouštějící od potrestání.^{19, 20} Podle NSS zahlazením se odsouzení nezrušuje, pouze zanikají jeho účinky vůči pachateli i ve vztahu k dalším osobám, odsouzení se nezrušuje ani v případě, že účinky zahlazení nastávají současně s odsouzením.²¹ NSS vyslovil, že pokud by tedy služební zákon v § 74 odst. 1 písm. a) namísto sousloví „*pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin*“ použil např. slova „*bylo pravomocně rozhodnuto, že spáchal úmyslný trestný čin*“, šlo by obsahově o stejné právní pravidlo.

Pokud by byla osoba trestně stíhána a její trestní stíhání skončilo tak, že byla pravomocně rozsudkem uznána vinnou, avšak soud podle § 46 odst. 1 TrZ upustil od jejího potrestání, není tato skutečnost překážkou, aby se taková osoba ucházela o přijetí do služebního poměru, neboť je ve smyslu § 25 odst. 3 ZSS bezúhonnou.²²

V zájmu právní jistoty osoby, které skončil – či dle služebního orgánu měl skončit – ze zákona služební poměr, je, aby byla taková skutečnost autorizována. S ohledem na veřejnoprávní charakter služebního poměru je možné z tohoto důvodu vyjít ze správního řádu a v případě potřeby vydat osvědčení či jinak označený úkon podle části čtvrté zákona č. 500/2004 Sb., správní řád („**SpŘ**“), o tom, že služební poměr ze zákona skončil. Nebude-li osoba, které brání služební orgán ve výkonu státní služby s odkazem na to, že její služební poměr skončil ze zákona, s tímto souhlasit, když podle jejího názoru služební poměr neskončil, může se bránit zásahovou žalobou podle § 82 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., o soudním řízení správním („**SŘS**“).²³ Vyloučit nelze ani vydání rozhodnutí podle § 142 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád („**SpŘ**“), v řízení o určení právního vztahu, o tom, že zanikl či nezanikl služební poměr ze zákona, pokud nebylo o takové věci vydáno osvědčení a je takové určení právního vztahu pro žadatele nezbytné.

C. PŘÍSLUŠNÍCI BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

Podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů („**SIPoBez**“), je podmínkou pro přijetí státního občana ČR do služebního poměru mj. jeho **bezúhonnost**.²⁴ Kdo se nepovažuje za bezúhonného, vymezuje § 14 s tím, že se jedná o občana, který:

¹⁹ Viz rozsudek NSS ze dne 12. 11. 2020, č. j. 8 Ads 222/2020-46, bod 14 odůvodnění s odkazem na FE-NYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 557.

²⁰ Ústavní soud usnesením ze dne 27. 4. 2021, sp. zn. II. ÚS 1062/21, odmítl ústavní stížnost proti cit. rozsudku NSS č. j. 8 Ads 222/2020-46.

²¹ Bod 15 odůvodnění cit. rozsudku NSS, s odkazem na ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář I., § 1–139*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1225.

²² Bod 17 odůvodnění rozsudku NSS ze dne 12. 11. 2020, č. j. 8 Ads 222/2020-46.

²³ Viz např. cit. rozsudek NSS č. j. 8 Ads 222/2020-46, jímž bylo rozhodováno o kasační stížnosti proti rozsudku krajského soudu o žalobě proti tvrzenému zásadu spočívajícímu ve vyrozumění oznámení o skončení služebního poměru ze zákona.

²⁴ Srov. § 13 odst. 1 písm. c) SIPoBez.

- byl v posledních zákonem stanovených letech, odstupňovaných (10, 15 let) podle horní hranice trestní sazby trestného činu, za který byl odsouzen, odsouzen pro úmyslný trestný čin;²⁵
- byl (kdykoli v minulosti) odsouzen pro úmyslný trestný čin s horní hranicí odnětí svobody vyšší než 5 let nebo k výjimečnému trestu;²⁶
- byl v posledních 5 letech pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, jestliže jeho jednání, kterým spáchal trestný čin, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka [§ 14 odst. 1 písm. d)].²⁷ Zákon zde stanoví jako požadavek bezúhonnosti neurčitý právní pojem „jednání v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka“, který musí služební orgán vyložit. Posouzení, zda byl uchazeč o přijetí do služebního poměru odsouzen pro jednání, „*které je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka*“, a z tohoto důvodu nebyl přijat do služebního poměru, je přezkoumatelné v řízení o žalobě proti rozhodnutí podle § 16 odst. 5 SÍPoBez o nepřijetí do služebního poměru.²⁸

Zákon stanoví v § 14 odst. 2 písm. a) až c) i **další situace, kdy se občan nepovažuje za bezúhonného**, společně jim je, že jednání, kterého se dopustil, bylo „*v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka*“. Jedná se o občana,

a) jehož trestní stíhání pro úmyslný trestný čin bylo na základě pravomocného rozhodnutí o schválení narovnání zastaveno, a od tohoto rozhodnutí ještě neuplynulo 5 let, je-li jednání, kterým spáchal trestný čin, v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka;

b) jehož trestní stíhání pro úmyslný trestný čin bylo pravomocně podmíněně zastaveno, a od uplynutí zkušební doby nebo lhůty, v níž má být rozhodnuto, že se osvědčil, neuplynulo ještě 10 let, nebo bylo v trestním řízení, které bylo proti němu vedeno, rozhodnuto o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání a od tohoto rozhodnutí ještě neuplynulo 5 let, je-li jednání, kterým spáchal trestný čin, v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka;

(Varianta, že bylo rozhodnuto o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání a z tohoto důvodu se nepovažuje občan za bezúhonného, se odlišuje od úpravy bezúhonnosti platné pro státní zaměstnance v režimu zákona o státní službě. Osoba, ve vztahu k níž se státní zástupce rozhodne podle § 179g TrŘ o podmíněném odložení návrhu na potrestání, není v této věci trestně stíhanou, je „podezřelým“.)²⁹

c) který byl v posledních 5 letech pravomocně uznán vinným z přestupku, je-li jednání, kterým spáchal přestupek, v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka.

Za bezúhonného se nepovažuje též občan, který vykazuje znaky závislosti na alkoholu či jiných psychotropních látkách nebo činnostech;³⁰ tento důvod vyloučení bezúhonnosti nenavazuje na rozhodnutí o trestném činu (či přestupku).

Při posuzování bezúhonnosti **se nepřihlíží k zahlazení odsouzení** podle zvláštního právního předpisu (trestního zákoníku, procesně podle trestního řádu) nebo k rozhodnu-

²⁵ § 14 odst. 1 písm. a) a b) SÍPoBez.

²⁶ § 14 odst. 1 písm. c) SÍPoBez.

²⁷ § 14 odst. 1 písm. d) SÍPoBez.

²⁸ Srov. rozsudek NSS ze dne 11. 8. 2016, č. j. 1 As 185/2016-36.

²⁹ Viz § 179a, § 179b odst. 2 TrŘ.

³⁰ § 14 odst. 2 písm. d) SÍPoBez.

tí prezidenta republiky, v jejichž důsledku se na občana hledí, jako by odsouzen nebyl. K zahlázení odsouzení, které nemá vliv na posuzování bezúhonnosti pro účely zákona o příslušnicích bezpečnostních sborů, dochází rozhodnutím soudu.

Zproštění výkonu služby – podle § 40 odst. 1 „*příslušník musí být zproštěn výkonu služby na dobu, po kterou je důvodně podezřelý ze spáchání trestného činu, kázeňského přestupku nebo jednání, které má znaky přestupku, jestliže by jeho ponechání ve výkonu služby ohrožovalo důležitý zájem služby nebo průběh prošetřování jeho jednání*“. Z tohoto textu vyplývá existence dvou podmínek pro obligatorní zproštění příslušníka výkonu služby:

- (i) existence důvodného podezření „*ze spáchání trestného činu, kázeňského přestupku nebo jednání, které má znaky přestupku*“; omezíme-li se na důvodné podezření ze spáchání trestného činu, v SÍPoBez není formulováno tak, že musí být příslušník trestně stíhán, i když právě taková situace bude zpravidla toto důvodné podezření prokazovat.³¹ Může však nastat i situace, že se trestní stíhání proti příslušníkovi nevede, např. z důvodu rozhodnutí prezidenta o agraciaci [nařízení, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo – čl. 63 odst. 1 písm. j) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky – „**Úst**“] nebo o amnestii,³² absence v § 163 TrŘ vyžadovaného souhlasu poškozeného s trestním stíháním atd., přesto může být podmínka důvodného podezření ze spáchání trestného činu pro účely rozhodnutí o zproštění výkonu služby podle § 40 odst. 1 SÍPoBez naplněna; a
- (ii) ponechání příslušníka ve výkonu služby bude ohrožovat důležitý zájem služby nebo průběh prošetřování jeho jednání.³³

Podle § 124 odst. 6 SÍPoBez příslušník, který je zproštěn výkonu služby, má nárok na služební příjem ve výši 50 % služebního příjmu odpovídajícího průměrnému služebnímu příjmu; to neplatí, byl-li příslušník vzat do vazby. Jestliže se v řízení o kázeňském přestupku, o jednání, které má znaky přestupku anebo o trestném činu neprokáže vina příslušníka, doplatí se mu část služebního příjmu, o niž mu byl služební příjem zkrácen.

SÍPoBez řeší otázku doby trvání zproštění výkonu služby. Jestliže v souvislosti se spácháním trestného činu, kázeňského přestupku nebo s jednáním, které má znaky přestupku, je dán důvod k propuštění příslušníka ze služebního poměru podle § 42 odst. 1 písm. a) až d), trvá jeho zproštění výkonu služby až do skončení služebního poměru.

³¹ Viz např. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. 6. 2022, č. j. 51 A 52/2021-35, v jehož bodě 10 odůvodnění soud uvádí, že „*shoduje se se závěry žalovaného, že podmínka důvodného podezření dle § 40 odst. 1 zákona o služebním poměru byla naplněna teprve okamžikem vydání usnesení o zahájení trestního stíhání. Žalobce si nesprávně vykládá, že pro konstatování důvodného podezření ze spáchání trestného činu postačuje povědomí o tom, kdo by se mohl stát potenciálním pachatelem trestného činu.*“

³² Čl. 63 odst. 1 písm. k) Úst.

³³ Srov. rozsudek NSS ze dne 14. 4. 2016, č. j. 9 As 249/2015-42, který formuloval, že okolnost, že s příslušníkem PČR bylo zahájeno trestní stíhání, bez dalšího neznamená jeho automatické zproštění výkonu služby dle § 40 odst. 1 zákona o služebním poměru; další podmínkou je nutnost služebního funkcionáře v rámci správního uvážení na základě konkrétních skutkových okolností dospět k závěru, že ponechání příslušníka ve výkonu služby bude ohrožovat důležitý zájem služby nebo prošetřování jeho jednání. Podle mého názoru soud zde chybně píše o „*správním uvážení*“ služebního funkcionáře, když jde o výklad neurčitých pojmů, zda ponechání příslušníka ve výkonu služby bude ohrožovat důležitý zájem služby nebo prošetřování jeho jednání.

Pominou-li důvody, pro které byl příslušník zproštěn výkonu služby, zproštění výkonu služby se ukončí.

Propuštění ze služebního poměru – mezi důvody, pro které musí být příslušník bezpečnostního sboru obligatorně propuštěn ze služebního poměru, a to rozhodnutím, v souvislosti s jeho pravomocným odsouzením nebo jiným pravomocným rozhodnutím vydaným v rámci trestního řízení, se podle § 42 odst. 1 písm. a) až c) SÍPoBez řadí

- a) byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně,
- b) byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti a jednání, kterým trestný čin spáchal, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka,
- c) bylo v řízení o úmyslném trestném činu pravomocně rozhodnuto o podmíněném zastavení jeho trestního stíhání, bylo pravomocně schváleno narovnání nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném odložení návrhu na potrestání a jednání, kterým trestný čin spáchal, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka.

V případech b) a c) je vedle příslušného pravomocného rozhodnutí podmínkou obligatorního propuštění též to, že jednání, kterým příslušník trestný čin spáchal, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka, což vyžaduje posouzení a odůvodnění naplnění i této podmínky, včetně případné interpretace neurčitých pojmů.

Zvláštním důvodem pro propuštění ze služebního poměru je podle § 42 odst. 1 písm. d) SÍPoBez skutečnost, že příslušník „*porušil služební slib tím, že se dopustil zavrženíhodného jednání, které má znaky trestného činu a je způsobilé ohrozit dobrou pověst bezpečnostního sboru*“. Na rozdíl od případů a) až c) není podmínkou propuštění ze služebního poměru pravomocné rozhodnutí soudu, popř. jiného orgánu činného v trestním řízení (státního zástupce), vydané v trestním řízení, ale to, že sám služební funkcionář zjistí takový stav věci, o kterém nejsou pochybnosti, o tom, že se příslušník dopustil v § 41 odst. 1 písm. d) kvalifikovaného jednání. K propuštění dochází v tomto případě v rámci tzv. zvláštního řízení, v rámci něhož má být doručení rozhodnutí o propuštění podle § 184 odst. 2 SÍPoBez prvním úkonem. Příslušník se bude moci bránit proti tomuto propuštění odvoláním, které nemá odkladný účinek.³⁴

Rozhodnutí o propuštění z důvodů uvedených v § 42 odstavci 1 písm. b) až d) musí být příslušníkovi doručeno bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 1 roku ode dne, kdy tento důvod vznikl.³⁵

Důsledky pro nárok na odchodné – příslušník, jehož služební poměr skončil a který vykonával službu alespoň po dobu 6 let, má podle § 155 SÍPoBez nárok na odchodné; to neplatí, jestliže jeho služební poměr skončil propuštěním podle § 42 odst. 1 písm. a) – byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně, písm. c) – bylo v řízení o úmyslném trestném činu pravomocně rozhodnuto o podmíněném zastavení jeho trestního stíhání, bylo pravomocně schváleno narovnání nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném odložení návrhu na potrestání a jednání, kterým trestný čin spáchal, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka, někdy rovněž propuštěním podle § 42 odst. 1 písm. d) či m). Výluka nároku na odchodné při propuštění z důvodu podle § 42 odst. 1 písm. d) – příslušník „*porušil služební slib tím, že se dopustil zavrženíhodného jednání, které má znaky trestného činu a je způsobilé ohrozit dobrou*

³⁴ § 185 SÍPoBez.

³⁵ Viz § 42 odst. 4 SÍPoBez.

pověst bezpečnostního sboru“ (viz výše) – je dána jen tehdy, jestliže je bývalý příslušník následně na základě jednání, které vedlo k jeho propuštění, pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně.³⁶ Výlučka nároku na odchodné je i při propuštění na žádost příslušníka podle § 42 odst. 1 písm. m), a to je-li proti němu vedeno trestní řízení pro trestný čin spáchaný úmyslně a následně je za něj pravomocně odsouzen nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném zastavení jeho trestního stíhání nebo bylo pravomocně schváleno narovnání nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném odložení návrhu na potrestání.

Důsledky pro nárok na výsluhový příspěvek – bývalý příslušník, který vykonával službu alespoň po dobu 15 let, má podle § 157 SÍPoBez nárok na výsluhový příspěvek; to neplatí, jestliže jeho služební poměr skončil propuštěním podle § 42 odst. 1 písm. a), c), d) či m). Výlučka nároku na výsluhový příspěvek, obdobně jako u nároku na odchodné, při propuštění z důvodu podle § 42 odst. 1 písm. d) je dána jen tehdy, jestliže je bývalý příslušník následně na základě jednání, které vedlo k jeho propuštění, pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně.

Nárok na výsluhový příspěvek nemá podle § 157 písm. d) ani bývalý příslušník, jehož služební poměr skončil propuštěním § 42 odst. 1 písm. m) (příslušník požádal o propuštění) a je proti němu vedeno trestní řízení pro trestný čin spáchaný úmyslně a následně je za něj pravomocně odsouzen nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném zastavení jeho trestního stíhání nebo bylo pravomocně schváleno narovnání nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném odložení návrhu na potrestání.

Pro existenci, resp. neexistenci nároku na výsluhový příspěvek je rozhodné, zda v době, kdy jeho služební poměr skončil na žádost, proti němu bylo vedeno trestní řízení pro trestný čin spáchaný úmyslně (není nezbytné, aby bylo v té době vedeno trestní stíhání). Jako paradoxní se může jevit situace, kdy by se příslušník dopustil v době výkonu služby trestného činu, požádal o skončení služebního poměru, ale do skončení služebního poměru proti němu nebylo vedeno trestní řízení – v takovém případě by nebylo možné ustanovení § 157 písm. d) o výluce z nároku na výsluhový příspěvek aplikovat.³⁷

Podle § 167 odst. 2 bývalému příslušníkovi, jehož služební poměr skončil propuštěním podle § 42 odst. 1 písm. d) nebo písm. m) a je proti němu vedeno trestní řízení, se odchodné a výsluhový příspěvek vyplátí až po pravomocném skončení tohoto řízení, jestliže nebyl odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně.

D. ÚŘEDNÍCI ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků („**ÚŘÚSC**“), se na pracovněprávní vztahy úředníků územních samosprávných celků vztahuje ZPr, nestanoví-li tento zákon jinak. Jedním z předpokladů pro to, aby se fyzická osoba mohla stát úředníkem územního samosprávného celku, je

³⁶ § 155 písm. c) SÍPoBez nestanoví jako důvod vylučující nárok na odchodné situaci, kdy by věc příslušníka, který byl propuštěn podle § 42 odst. 1 písm. d) SÍPoBez, byla vyřízena v trestním řízení nikoli pravomocným odsouzením, ale tzv. odklonem. V případě jiných situací zákon i v případě tzv. odklonů nárok na odchodné vylučuje – viz § 155 písm. b) a d) s odkazem na § 42 odst. 1 písm. c) a m) SÍPoBez.

³⁷ Viz např. rozsudek NSS ze dne 11. 8. 2015, č. j. 6 As 271/2014-41, odkazující na TOMEK, P. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů s komentářem*. Olomouc: ANAG, 2012, s. 427–428.

její bezúhonnost. Za bezúhonnou se podle § 4 odst. 2 ÚřÚSC pro účely tohoto zákona nepovažuje fyzická osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti za jednání související s výkonem veřejné správy, pokud se podle zákona na tuto osobu nehledí, jako by nebyla odsouzena.

Dále má z cit. zákona vztah k otázce bezúhonnosti, resp. pozbytí bezúhonnosti ustanovení § 12 odst. 1 písm. a), podle něhož lze vedoucího úředníka nebo vedoucího úřadu z funkce odvolat, jen mj. pozbyl-li některý z předpokladů podle § 4.

E. STRÁŽNÍCI A ČEKATELÉ OBECNÍ POLICIE

Podmínkou pro to, aby se občan České republiky mohl stát strážníkem nebo čekatelem obecní policie, je, že je „bezúhonný“.³⁸ Zákon vymezuje,³⁹ kdo není pro účely tohoto zákona **bezúhonný**,

- ten, kdo byl pravomocně odsouzen (kdykoli v minulosti) pro úmyslný trestný čin s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody vyšší než 5 let nebo k výjimečnému trestu,
- ten, kdo byl v posledních zákonem stanovených letech, odstupňovaných (15, 10 let) podle horní hranice trestní sazby trestného činu, za který byl odsouzen, odsouzen pro úmyslný trestný čin; [§ 14 odst. 1 písm. b) a c)],
- ten, kdo byl v posledních 5 letech pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, jestliže jeho jednání, kterým spáchal trestný čin, je v rozporu s posláním strážníka podle tohoto zákona.

Posouzení, zda je dán důvod vyloučení bezúhonnosti podle § 4a odst. 1 písm. d) ObcPol, tedy v případě, že občan byl v posledních letech pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, vyžaduje i výklad neurčitého pojmu, zda „*jednání, kterým spáchal trestný čin, je v rozporu s posláním strážníka podle tohoto zákona*“.

„*Je-li jednání, kterým spáchal trestný čin, v rozporu s posláním strážníka podle tohoto zákona*“, pak vylučuje bezúhonnost i v některých případech, kdy nebyl občan pro trestný čin sice pravomocně odsouzen, ale jde o občana,

- jehož trestní stíhání pro úmyslný trestný čin bylo zastaveno pravomocným rozhodnutím o schválení narovnání a od tohoto zastavení ještě neuplynuly 2 roky,⁴⁰
- proti němuž bylo vedeno trestní řízení pro úmyslný trestný čin, ve kterém bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání, a to do dne nabytí právní moci rozhodnutí o tom, zda se osvědčil, nebo do uplynutí lhůty, v níž má být rozhodnuto, že se osvědčil,⁴¹ nebo
- jehož trestní stíhání pro provinění bylo zastaveno pravomocným rozhodnutím o odstoupení od trestního stíhání a od tohoto zastavení ještě neuplynuly 2 roky;⁴² pro-

³⁸ § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii – „**ObcPol**“.

³⁹ Viz § 4a odst. 1) ObcPol.

⁴⁰ Srov. § 4a odst. 2 písm. a) ObcPol.

⁴¹ Srov. § 4a odst. 2 písm. b) ObcPol.

⁴² Srov. § 4a odst. 2 písm. c) ObcPol.

viněním je přitom podle § 6 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, označení trestného činu spáchaného mladistvým.

ObcPol stanoví, že se při posuzování bezúhonnosti nepřihlíží k zaházení odsouzení podle zvláštního právního předpisu (tedy podle trestního zákoníku a trestního řádu, případně zákona o soudnictví ve věcech mládeže) nebo k rozhodnutí prezidenta republiky, v jejichž důsledku se na uchazeče o zaměstnání strážníka, čekatele nebo strážníka hledí, jako by odsouzen nebyl.

Obec, tedy zaměstnavatel, může podle § 5a odst. 1 písm. a) ObcPol **převést strážníka k výkonu práce** čekatele, jiného zaměstnance obce zařazeného do obecní policie nebo jiného zaměstnance obce ode dne oznámení usnesení o zahájení trestního stíhání nebo záznamu o sdělení podezření, které by v případech uvedených v § 4a odst. 1 nebo 2 vedlo ke ztrátě bezúhonnosti, a to až do doby nabytí právní moci rozhodnutí v tomto řízení. Podle § 5a odst. 2 tak postupuje obec i tehdy, zjistí-li skutečnosti zakládající důvod pro převedení strážníka na jinou práci hodnověrným způsobem sama. Důvodem k převedení strážníka k výkonu jiné práce není vedení trestního řízení před zahájením trestního stíhání, popř. před sdělením podezření. Neprokáží-li se skutečnosti zakládající ztrátu bezúhonnosti podle § 4a nebo důvody pro odnětí osvědčení podle § 5 odst. 1 nebo § 5 odst. 2, obec převede strážníka zpět k výkonu práce strážníka. Plat strážníka se doplatí za dobu, po kterou byl převeden k výkonu práce čekatele, jiného zaměstnance obce zařazeného do obecní policie nebo jiného zaměstnance obce.⁴³

Strážníkovi, který plnil úkoly podle tohoto zákona v hlavním pracovním poměru po dobu nejméně 15 let a dosáhl věku 50 let, přísluší podle § 8a odst. 1 ObcPol **odchodné** při skončení pracovního poměru podle § 48 odst. 1 písm. a) (dohodou) nebo b) (výpovědí) ZPr anebo podle § 48 odst. 2 (uplynutím sjednané doby v případě pracovního poměru na dobu určitou) ZPr; to neplatí, pokud pracovní poměr skončí výpovědí podle § 52 písm. f) až h) ZPr nebo okamžitým zrušením pracovního poměru podle § 55 odst. 1 ZPr anebo dohodou z týchž důvodů; odchodné tak nenáleží mj. tehdy, bylo-li důvodem skončení pracovního poměru to, že zaměstnanec byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu delší než 1 rok, nebo byl-li pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin spáchaný při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu nejméně 6 měsíců.

F. PREZIDENT, VICEPREZIDENT A ČLENOVÉ NEJVVYŠŠÍHO KONTROLNÍHO ÚŘADU

Podmínkou pro jmenování občana České republiky prezidentem, viceprezidentem nebo členem Nejvyššího kontrolního úřadu („NKÚ“) je jejich bezúhonnost.⁴⁴ Zákon o NKÚ nevymezuje, co se rozumí bezúhonností ve vztahu k těmto osobám, výkladu mohou pomoci ustanovení o zániku výkonu funkce: funkce prezidenta a vicepre-

⁴³ § 5a odst. 3 ObcPol.

⁴⁴ § 10 odst. 1 písm. b), § 12 odst. 3 písm. b) zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu – „zákon o NKÚ“.

zidenta NKÚ zaniká mj. „*právní mocí rozsudku, jímž byl odsouzen pro trestný čin*“,⁴⁵ funkce člena NKÚ zaniká mj. „*právní mocí rozsudku, jímž byl odsouzen pro úmyslný trestný čin*“.⁴⁶ Lze ovšem odkázat na výše rozebíranou úpravu ZSS, podle níž je rozdíl mezi chápáním bezúhonnosti jako předpokladu pro přijetí do služebního poměru a přísnější úpravou důvodů pro skončení služebního poměru ze zákona.

Výkladem lze dovodit jen to, že osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin (spáchaný úmyslně či z nedbalosti), nehledí-li se na ni, jako by odsouzena nebyla, se nemůže stát prezidentem nebo viceprezidentem NKÚ, a že osoba, která byla pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin, nehledí-li se na ni, jako by odsouzena nebyla, se nemůže stát členem NKÚ. Případné využití odklonů podle trestního řádu na otázku bezúhonnosti pro účely zákona o NKÚ nemá význam.

Podle § 48 zákona o NKÚ se na prezidenta, viceprezidenta a členy NKÚ vztahují ustanovení ZPr, pokud tento zákon nestanoví jinak.

G. ČLENOVÉ BANKOVNÍ RADY ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY

Členem bankovní rady České národní banky („**ČNB**“) může být jmenován občan České republiky, který je mj. bezúhonný. Bezúhonnou se podle § 6 odst. 7 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance („**zákon o ČNB**“), rozumí fyzická osoba, která nebyla pravomocně odsouzena pro trestný čin. Členové bankovní rady jsou zaměstnanci ČNB.⁴⁷ Podle § 6 odst. 10 zákona o ČNB člen bankovní rady může být z funkce odvolán pouze tehdy, přestal-li splňovat podmínky požadované k jejímu výkonu nebo dopustil-li se vážného pochybení. Lze vyložit, že člen bankovní rady může být odvolán, jestliže byl vydán soudem pravomocný odsuzující rozsudek pro jakýkoli trestný čin, který spáchal člen bankovní rady. Jiná pravomocná rozhodnutí vydaná v trestním řízení (o odklonech) jako důvod pro odvolání z funkce člena bankovní rady zákon nestanoví. Pravomoc rozhodnout o odvolání člena bankovní rady svěčuje zákon prezidentu republiky, vzhledem k tomu, že tato pravomoc není uvedena v čl. 62 Úst o pravomocích hlavy státu, k nimž není potřebná kontrasignace, vyžadovalo by rozhodnutí prezidenta republiky o odvolání člena bankovní rady podle čl. 63 odst. 3 ve spojení s čl. 63 odst. 2 Úst ke své platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády.

H. ČLENOVÉ RADY ENERGETICKÉHO REGULAČNÍHO ÚŘADU

Členství v Radě Energetického regulačního úřadu („**ERÚ**“) je výkonem veřejné funkce podle § 201 odst. 1 Zpr, tato funkce však není vykonávána v pracovním poměru a zákon [ani ZPr, ani zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický

⁴⁵ § 10 odst. 8 písm. e) zákona o NKÚ.

⁴⁶ § 12 odst. 9 písm. e) zákona o NKÚ.

⁴⁷ § 6 odst. 8 zákona o ČNB.

zákon) – „**EnerZ**“] nestanoví, že by se na vztahy vyplývající z výkonu této funkce vztahoval zákoník práce.⁴⁸

Do funkce člena Rady ERÚ může být jmenován občan České republiky, který je mj. **bezúhonný**. Za bezúhonného se podle 17b odst. 3 písm. b) EnerZ nepovažuje občan, který byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, pokud jeho odsouzení pro trestné činy nebylo zhlazeno anebo se na něj z jiného důvodu hledí, jako by nebyl odsouzen. EnerZ uvádí ve stejném ustanovení, že „za bezúhonného se dále nepovažuje občan, který nesplňuje podmínky stanovené zvláštním právním předpisem⁴⁶⁾“, přičemž poznámka pod čarou č. 46) odkazuje na tzv. lustrační zákon – zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky. Odkaz energetického zákona na předpoklady pro výkon funkce podle lustračního zákona je ve skutečnosti nadbytečný, neboť tyto předpoklady vyplývají přímo z lustračního zákona.

Podle § 17b odst. 4 EnerZ **zaniká funkce** člena Rady ERÚ mj. nabytím právní moci rozsudku soudu o spáchání úmyslného trestného činu, tedy ze zákona.

I. ČLENOVÉ RADY ČESKÉHO TELEKOMUNIKAČNÍHO ÚŘADU

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích („**EiKom**“), upravuje postavení členů Rady Českého telekomunikačního úřadu („**ČTÚ**“) obdobně jako energetický zákon postavení členů rady ERÚ.⁴⁹

J. ČLENOVÉ RADY PRO ROZHLASOVÉ A TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ

Do funkce člena Rady pro rozhlasové a televizní vysílání („**RRTV**“) může být navržen a jmenován občan ČR, který je mj. **bezúhonný**. Za bezúhonného se podle § 7 odst. 3 písm. d) zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání („**zákon o RTV**“), nepovažuje občan, který byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který byl spáchán v přímé souvislosti s provozováním rozhlasového nebo televizního vysílání nebo převzatého vysílání nebo poskytováním audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání nebo s vydáváním periodického tisku anebo pro jiný trestný čin spáchaný úmyslně, pokud jeho odsouzení pro trestné činy nebylo zhlazeno anebo se na něj z jiného důvodu hledí, jako by nebyl odsouzen. Za bezúhonného se podle téže úpravy dále nepovažuje občan, který nesplňuje podmínky stanovené zvláštním zákonem, čímž je myšlen lustrační zákon (viz text o členech ERÚ).

RRTV tvoří 13 členů, které volí a odvolává Poslanecká sněmovna. Členství v Radě je veřejnou funkcí (§ 7 odst. 1 zákona o RTV). Poslanecká sněmovna může člena RRTV **odvolat z funkce** jen ze zákonem stanovených důvodů; tím je podle § 7 odst. 7 písm. b)

⁴⁸ Pro srovnání: podle § 17 odst. 4 EnerZ ve znění účinném do 3. 7. 2009 byl předseda ERÚ zaměstnancem tohoto úřadu. Podle § 17b odst. 3 EnerZ ve znění účinném od 4. 7. 2009 do 17. 8. 2011 jmenoval předseda ERÚ místopředsedu, který byl zaměstnancem tohoto úřadu.

⁴⁹ Viz § 107 odst. 3 písm. b) a odst. 5 písm. e) zákona o EiKom.

zákona o RTV „*nesplňuje-li podmínky pro výkon funkce stanovené v tomto zákoně*“, tedy mj. skutečnost, že není bezúhonný.

Podle § 7 odst. 9 zákona o RTV členu RRTV, který byl v souvislosti s trestním stíháním vzat do vazby, **pozastaví** předseda Poslanecké sněmovny na dobu vazby **výkon funkce** člena RRTV, navrhne-li to Poslanecká sněmovna.

K. ČLENOVÉ RADY NÁRODNÍ SPORTOVNÍ AGENTURY

Funkce předsedy Národní sportovní agentury („NSA“), místopředsedy NSA nebo člena rady NSA je veřejnou funkcí, přičemž podle § 3b odst. 8 zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu („**SportZ**“), předseda, místopředseda nebo člen rady NSA nemůže pro NSA vykonávat práci v základním pracovněprávním vztahu. Zákon (ani ZPr, ani SportZ) nestanoví, že by se na vztahy vyplývající z výkonu těchto funkcí vztahoval ZPr.

Předsedou nebo místopředsedou NSA nebo členem rady může být jmenována osoba, která je mj. **bezúhonná**. Za bezúhonnou se podle § 3b odst. 3 písm. d) SportZ pro účely tohoto zákona nepovažuje fyzická osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena. SportZ nestanoví důvody pro **odvolání** uvedených osob z funkce, jen stanoví jako jeden ze způsobů zániku funkce jejich odvolání s požadavkem, že „*odvolání musí být odůvodněno*“.⁵⁰ O odvolání (rovněž i o jmenování) rozhoduje vláda.

L. PŘEDSEDA A ČLENOVÉ ÚŘADU PRO DOHLED NAD HOSPODAŘENÍM POLITICKÝCH STRAN A POLITICKÝCH HNUTÍ

Předseda Úřadu a členové Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí jsou zaměstnanci státu zařazení v tomto úřadu.⁵¹ Jednou z podmínek pro jmenování předsedou nebo členem úřadu je **bezúhonnost** takové osoby, s tím, že se podle § 19c odst. 4 a 19e odst. 4 SdrPol za bezúhonnou pro účely tohoto zákona nepovažuje osoba, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena, která byla pravomocně odsouzena pro

- a) trestný čin spáchaný úmyslně, nebo
- b) trestný čin spáchaný z nedbalosti v souvislosti s výkonem veřejné správy.

Dnem nabytí právní moci rozsudku, kterým byla odsouzena pro takový trestný čin, zaniká její funkce.⁵²

⁵⁰ § 3b odst. 6 písm. b) SportZ.

⁵¹ § 19a odst. 1 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích – „**SdrPol**“.

⁵² § 19d odst. 1 písm. d) a § 19e odst. 4 SdrPol.

M. PŘESED A MÍSTOPŘESED OVÉ ÚŘADU PRO OCHRANU
OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Podmínkou pro jmenování předsedou nebo místopředsedou Úřadu pro ochranu osobních údajů je mj. jejich **bezúhonnost**,⁵³ s tím, že za bezúhonnou se pro účel tohoto zákona považuje fyzická osoba, která nebyla pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin nebo trestný čin spáchaný z nedbalosti v souvislosti se zpracováním osobních údajů.⁵⁴ Jestliže pozbyde tuto nebo jinou podmínku pro jmenování, může být předseda nebo místopředseda uvedeného úřadu odvolán z funkce.⁵⁵

N. PŘESED A ÚŘADU PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE

Ve vztahu k (trestní) bezúhonnosti předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže zákon č. 273/1996 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, v § 1 odst. 7 písm. d) stanoví jen, že výkon jeho funkce **končí dnem nabytí právní moci rozsudku**, jímž byl odsouzen pro úmyslný trestný čin.

O. ČLENOVÉ RADY NÁRODNÍHO AKREDITAČNÍHO ÚŘADU
PRO VYSOKÉ ŠKOLSTVÍ

Ustanovení § 83b odst. 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách („**VŠkol**“), uvádí, že „*do Rady Akreditačního úřadu nemůže být jmenována osoba pravomocně odsouzená pro úmyslný trestný čin nebo osoba, které byla omezena její svéprávnost*“.

Funkce člena Rady Národního akreditačního úřadu pro vysoké školství („**Akreditační úřad**“) zaniká podle § 83b odst. 9 písm. g) VŠkol mj. dnem nabytí právní moci

1. rozhodnutí soudu, kterým byl člen Rady Akreditačního úřadu odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo kterým byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro trestný čin spáchaný z nedbalosti,
2. rozhodnutí soudu, kterým byla schválena dohoda o vině člena Rady Akreditačního úřadu a trestu za jím spáchaný úmyslný trestný čin,
3. rozhodnutí státního zástupce, kterým bylo podmíněně odloženo podání návrhu na potrestání člena Rady Akreditačního úřadu za úmyslný trestný čin, nebo
4. rozhodnutí státního zástupce nebo soudu, kterým bylo podmíněně zastaveno trestní stíhání člena Rady Akreditačního úřadu pro úmyslný trestný čin nebo kterým bylo v trestním řízení vedeném pro úmyslný trestný čin člena Rady Akreditačního úřadu schváleno narovnání.

Ačkoli platné znění zákona o vysokých školách požadavek na „**bezúhonnost**“ členů Rady Akreditačního úřadu neformuluje, obsahově je takový požadavek dán, když je jejich jmenování podmíněno tím, že nebyly pravomocně odsouzeny pro úmyslný trestný čin.

⁵³ § 52 odst. 3 písm. c), § 53 odst. 3 zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů – „**ZpracOÚ**“.

⁵⁴ § 52 odst. 4, § 53 odst. 3 ZpracOÚ.

⁵⁵ § 52 odst. 7, § 53 odst. 3 ZpracOÚ.

Činnost členů Rady Akreditačního úřadu je podle § 83a odst. 4 VŠkol úkonem v obecném zájmu a za její výkon jim Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy poskytuje odměnu; jedná se tedy o výkon jiného úkonu v obecném zájmu podle § 203 ZPr. Členství v Radě Akreditačního úřadu není tedy vykonáváno v základním pracovněprávním vztahu.

P. FINANČNÍ ARBITR A ZÁSTUPCE FINANČNÍHO ARBITRA

Finančním arbitrem a zástupcem finančního arbitra mohou být jmenovány pouze osoby, které jsou mj. bezúhonné. Za **bezúhonného** se podle § 4 odst. 5 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi („**FinArb**“), nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, trestný čin proti majetku, hospodářský trestný čin nebo pro trestný čin spáchaný v souvislosti s financováním terorismu, pokud jeho odsouzení pro trestné činy nebylo zahlazeno anebo se na něj z jiného důvodu nehledí, jako by nebyl odsouzen.

Podle § 6 odst. 3 FinArb výkon funkce arbitra nebo zástupce arbitra **končí** mj. dnem, kdy „*b) nabyl právní moci rozsudek soudu, kterým byl arbitr nebo zástupce arbitra odsouzen pro úmyslný trestný čin, trestný čin proti majetku, hospodářský trestný čin nebo pro trestný čin spáchaný v souvislosti s financováním terorismu*“.

Q. PŘEDSEDA A MÍSTOPŘEDSEDA ÚŘADU PRO PŘÍSTUP K DOPRAVNÍ INFRASTRUKTUŘE

Předsedou Úřadu pro přístup k dopravní infrastruktuře může být jmenován občan České republiky, který splňuje podmínku bezúhonnosti. Za **bezúhonného** se podle § 4 odst. 4 zákona č. 320/2016 Sb., o Úřadu pro přístup k dopravní infrastruktuře („**ÚDoprInf**“), nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo pro trestný čin proti pořádku ve věcech veřejných spáchaný z nedbalosti nebo byl pravomocně odsouzen pro jiný trestný čin spáchaný z nedbalosti, za který mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání nejméně 1 roku, pokud se na něj nehledí, jako by nebyl odsouzen. Podle § 4 odst. 5 písm. a) ÚDoprInf odvolá vláda předsedu uvedeného úřadu z funkce, jestliže přestal splňovat některou z podmínek pro jmenování.

Požadavek na bezúhonnost se vztahuje i na místopředsedu úřadu, jeho však jmenuje a odvolává předseda úřadu.

Funkce předsedy i místopředsedy uvedeného úřadu je vykonávána v pracovním poměru.⁵⁶

R. ČLENOVÉ ETICKÉ KOMISE ČESKÉ REPUBLIKY PRO OCENĚNÍ ÚČASTNÍKŮ ODBOJE A ODPORU PROTI KOMUNISMU

Členství v Etické komisi České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu („**Komise**“) je veřejnou funkcí.⁵⁷ Členem Komise může být

⁵⁶ § 4 odst. 1 ÚDoprInf.

⁵⁷ § 7 odst. 5 zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu – „**OdKom**“.

jmenována fyzická osoba, která mj. splňuje podmínku **bezúhonnosti**, s tím, že podle § 7 odst. 3 OdKom „za *bezúhonného nelze pro účely tohoto zákona považovat toho, kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, pokud jeho odsouzení nebylo zahlazeno anebo pokud se na něj z jiného důvodu hledí, jako by nebyl odsouzen*“. Pokud přestane člen Komise splňovat podmínky pro členství v Komisi, bude **odvolán** tím, kdo jej zvolil nebo jmenoval.⁵⁸ Členové Komise jsou podle § 7 odst. 8 OdKom za svou činnost odměňováni na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr; lze vyvodit, že ZPr se na poměry člena Komise vztahuje v záležitosti jejich odměňování, nikoli v jiných věcech.

S. ZAMĚŠTNANCI ÚŘADU STÁTU PRO ZASTUPOVÁNÍ VE VĚCÍCH MAJETKOVÝCH

Zaměstnancem státu v Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových se může stát jen fyzická osoba, která splňuje mj. podmínku **bezúhonnosti**. Tuto podmínku podle § 16 odst. 1 zákona č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových („**ÚřSt**“), nesplňuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin a odsouzení nebylo zahlazeno.

Pracovněprávní vztahy zaměstnanců uvedeného úřadu se podle § 16 odst. 3 ÚřSt řídí zákoníkem práce.

T. ČLENOVÉ PREZIDIA RADY PRO VEŘEJNÝ DOHLED NAD AUDITEM

Členem Prezidia Rady pro veřejný dohled nad auditem může být jmenována podle 39a odst. 1 zákona č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (zákon o auditorech) – „**AudtZ**“, fyzická osoba, která splňuje mj. podmínku bezúhonnosti.⁵⁹ Na rozdíl od jiných zákonů však AudtZ nevymezuje, jaká osoba je „**bezúhonná**“. V § 39a odst. 3 písm. f) AudtZ se však uvádí, že výkon funkce člena Prezidia **končí** „*nabytím právní moci rozhodnutí soudu, kterým byl člen Prezidia odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo kterým byla omezena jeho svéprávnost*“.

Plnění funkce člena Prezidia je výkonem veřejné funkce.⁶⁰ Z § 40a odst. 3 AudtZ vyplývá, že se na členy orgánu Rady vztahuje úprava ZPr v záležitosti cestovních náhrad při cestách v souvislosti s výkonem funkce, jinak však na právní vztahy týkající se výkonu funkce člena Prezidia úprava ZPr vztahena není.

II. OKRUHY ZÁLEŽITOSTÍ UPRAVENÝCH V SOUVISLOSTI S TRESTNÍM ŘÍZENÍM NEBO ODSOUZENÍM

Analyzujeme-li právní úpravy týkající se podmínek pro výkon činnosti zaměstnance vykonávajícího veřejnou správu, lze poukázat na tyto okruhy upravených záležitostí souvisejících s vedením trestního řízení nebo odsouzením:

⁵⁸ § 7 odst. 5 OdKom.

⁵⁹ § 39a odst. 1 písm. b) AudtZ.

⁶⁰ § 39 odst. 7 AudtZ.

A. BEZÚHONNOST JAKO PODMÍNKA PRO VZNIK ZAMĚSTNANECKÉHO VZTAHU NEBO FUNKCE

Podmínka bezúhonnosti osoby ucházející se o postavení zaměstnance veřejné správy je zakotvena

- v zákonech upravujících služební poměry veřejných zaměstnanců (ZSS, SÍPoBez); obdobně tuto podmínku stanoví i právní úprava postavení vojáků z povolání,⁶¹ tuto kategorií osob však neřadíme mezi zaměstnance veřejné správy;
- v ÚřÚSC;
- v ObcPol;
- v zákonech upravujících organizaci některých správních úřadů nebo jiných institucí vykonávajících státní správu, na jejichž čele nebo v jejichž vedení jsou osoby, které nejsou státními zaměstnanci ve státní službě, např. v EnerZ ve vztahu k členům Rady ERÚ, v SportZ ve vztahu k členům rady NSA, dále např. v zákoně o NKÚ či v zákoně o ČNB.

Z výše uvedených zákonů se vymyká zákon o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, který nestanoví podmínku bezúhonnosti pro uchazeče o funkci předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

VŠkol sice ve vztahu k uchazečům o členství v Radě Akreditačního úřadu neuzivá jako podmínku „bezúhonnost“, obsahově shodně to však stanoví požadavkem, že nemůže být jmenována osoba pravomocně odsouzená pro úmyslný trestný čin.

ZPr nestanoví podmínku bezúhonnosti jako obecnou podmínkou pro vznik pracovního poměru či jiného pracovního vztahu. Tato podmínka se uplatní v případech, že ji vyžadují zvláštní zákony pro určitá místa. Není tedy stanovena jako zákonná podmínka pro vznik pracovněprávního vztahu pro osoby, které se mohou podílet na výkonu veřejné správy nebo na plnění jiných veřejných úkolů v těch postaveních, pro které neplatí zvláštní právní úprava. Tato podmínka proto neplatí např. pro osoby v postavení náměstka člena vlády,⁶² zaměstnance v Kanceláři prezidenta republiky atd. *De lege ferenda* by se dalo uvažovat o jejím zakotvení jako obecné podmínky pro vznik pracovního poměru v organizační složce státu spočívající ve výkonu veřejných činností.

B. VYMEZENÍ BEZÚHONNOSTI

Protože obsah pojmu bezúhonnost není vymezen v normách trestního práva a tento pojem není ani vymezen obecně v nějakém jiném zákoně, je třeba, aby ho vymezovaly jednotlivé zákony, které vyžadují bezúhonnost pro vznik zaměstnaneckého vztahu nebo funkce.

Výše uvedené zákony tak činí, když vymezují, kdo se nepovažuje pro účely jednotlivých zákonů za bezúhonného. Výjimkou je v tomto směru zákon o NKÚ, který sice stanoví bezúhonnost jako podmínku pro jmenování prezidentem, viceprezidentem nebo členem NKÚ, ale nevymezuje, co se bezúhonností rozumí (i zákon o NKÚ ovšem uvádí, v případě odsouzení pro jaký trestný čin zaniká funkce těchto osob).

⁶¹ Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.

⁶² Srov. § 2 odst. 1 písm. a), § 173 ZSS.

Vymezení toho, kdo se nepovažuje pro účely jednotlivých zákonů za bezúhonného, je různé. Zákony např. stanoví, že jde o osobu,

- která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin, aniž by bylo omezeno na některé trestné činy (týká se např. uchazečů o členství v bankovní radě ČNB či členství v radě NSA);
- která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně (to je požadavek plynoucí ze všech zákonů, vyžadujících bezúhonnost uchazeče);
- která byla pravomocně odsouzena pro výslovně uvedené trestné činy spáchané z nedbalosti (týká se např. uchazeče o místo státního zaměstnance podle ZSS, o místo úředníka ÚSC, o členství v RRTV, o místo předsedy nebo člena Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, o místo předsedy nebo místopředsedy ÚOOÚ).

Některé zákony stanoví, že osoba není bezúhonná, byla-li pravomocně odsouzena pro určitou kategorii trestného činu, je-li jednání, které spáchala, v rozporu s požadavky kladenými na osobu ve vymezeném veřejném postavení. To je v případě uchazečů o místo příslušníka bezpečnostního sboru či strážníka nebo čekatele obecní policie (např. bezúhonným není uchazeč o místo příslušníka bezpečnostního sboru, byl-li pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti a jednání, kterým trestný čin spáchal, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka). Zatímco okolnost, že byla osoba pravomocně odsouzena pro trestný čin, vychází z formálního posouzení odsuzujícího rozsudku, okolnost, zda bylo trestní jednání v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka, vyžaduje v konkrétním případě interpretaci neurčitých pojmů.

Z formulací některých zákonů vychází, že pravomocné odsouzení pro trestný čin nebude důvodem pro vyloučení bezúhonnosti osoby, pokud odsouzení bylo zhlazeno nebo pokud se na osobu hledí, jako by nebyla odsouzena (viz např. požadavky na žadatele o přijetí do státní služby podle ZSS, uchazeče o místo finančního arbitra a jeho zástupce, člena rady NSA, předsedy a místopředsedy Úřadu pro přístup k dopravní infrastruktúře, zaměstnance Úřadu státu pro zastupování ve věcech majetkových). Ovšem i když by zákon toto výslovně nestanovil, nebude se pro účely posuzování bezúhonnosti hledět k předchozímu pravomocnému odsouzení pro trestný čin, jestliže se na osobu hledí podle TrZ, jako by nebyla odsouzena.⁶³

Některé zákony ovšem stanoví, že není bezúhonnou osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin a neuplynula ještě v takovém zákoně stanovená doba, či nikdy (z výše uvedených zákonů je to SÍPoBez a ObcPol).

Některé zákony vylučují bezúhonnost i po určité době po pravomocném rozhodnutí o některém odklonu z trestního postihu. Např. podle ZSS jestliže trestní stíhání pro úmyslný trestný čin nebo pro trestný čin proti pořádku ve věcech veřejných z nedbalosti bylo podmíněně zastaveno nebo bylo-li rozhodnuto o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, je předpoklad bezúhonnosti splněn až po uplynutí 5 let ode dne nabytí právní moci těchto rozhodnutí. V případě uchazečů o místo příslušníka bezpečnostního sboru není bezúhonnou osoba, jejíž trestní stíhání pro úmyslný trestný čin bylo pravomocně podmíněně zastaveno, a od uplynutí zkušební doby nebo lhůty, v níž má být

⁶³ Viz § 106 TrZ.

rozhodnuto, že se osvědčil, neuplynulo ještě 10 let, nebo bylo v trestním řízení, které bylo proti němu vedeno, rozhodnuto o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání a od tohoto rozhodnutí ještě neuplynulo 5 let, je-li jednání, kterým spáchal trestný čin, v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka. Obdobné situace řeší i zákon o obecní policii.

C. DŮSLEDKY VEDENÍ TRESTNÍHO ŘÍZENÍ V PRŮBĚHU ZAMĚSTNANECKÉHO VZTAHU NEBO JINÉ FUNKCE

Ve vztahu k veřejným zaměstnancům, kteří vykonávají tuto činnost v základním pracovněprávním vztahu, lze uplatnit úpravu § 41 odst. 2 písm. b) ZPr o převedení na jinou práci, bylo-li proti zaměstnanci zahájeno trestní řízení pro podezření z úmyslné trestné činnosti spáchané při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním ke škodě na majetku zaměstnavatele, a to na dobu do pravomocného skončení trestního řízení. Pro některé veřejné zaměstnance, kteří jsou v pracovněprávním vztahu, platí zvláštní úprava o možnosti převedení na jinou práci po dobu trestního řízení. Je tomu tak v případě strážníka obecní policie podle § 5a odst. 1 písm. a) ObcPol (viz výše).

V případě zaměstnanců ve služebním vztahu je zahájení trestního stíhání v některých případech důvodem pro zproštění výkonu služby. Jedná se o obligatorní zproštění výkonu služby, ale za různých podmínek.

V případě zaměstnance v režimu ZSS je důvodem pro jeho zproštění výkonu státní služby usnesení o zahájení trestního stíhání pro úmyslný trestný čin nebo trestný čin proti pořádku ve věcech veřejných z nedbalosti až do skončení trestního stíhání nebo vzetí do vazby, a to po dobu jejího trvání.

V případě příslušníka bezpečnostního sboru musí být podle SIPoBez naplněny dvě podmínky pro zproštění výkonu služby:

- příslušník je důvodně podezřelý „ze spáchání trestného činu, kázeňského přestupku nebo jednání, které má znaky přestupku“ (k výkladu viz výše) a
- ponechání příslušníka ve výkonu služby by ohrožovalo důležitý zájem služby nebo průběh prošetřování jeho jednání.

D. SKONČENÍ ZAMĚSTNANECKÉHO VZTAHU NEBO FUNKCE

Ve vztahu k veřejnému zaměstnanci, který vykonává tuto činnost v základním pracovněprávním vztahu, byl-li pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu delší než 1 rok nebo byl-li pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin spáchaný při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu nejméně 6 měsíců, je důvod pro okamžité zrušení pracovního poměru zaměstnavatelem⁶⁴ nebo

⁶⁴ § 55 odst. 1 písm. a) ZPr.

výpověď danou zaměstnavatelem.⁶⁵ Dal-li zaměstnavatel zaměstnanci výpověď z uvedeného důvodu,⁶⁶ může ho převést na jinou práci.⁶⁷

Pro některé veřejné zaměstnance, kteří jsou v **pracovněprávním vztahu nebo na které se vztahuje úprava ZPr**, platí zvláštní úprava o skončení jejich zaměstnaneckého vztahu z důvodu pravomocného odsouzení pro trestný čin, např.

- vedoucího úředníka nebo vedoucího úřadu ÚSC lze odvolat z funkce z důvodu pozbytí bezúhonnosti spočívajícího v odsouzení pro trestný čin spáchaný úmyslně nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti za jednání související s výkonem veřejné správy (jedná se o opatření nad rámec výše uvedené obecné úpravy ZPr o důvodech okamžitého zrušení pracovního poměru ze strany zaměstnavatele nebo výpovědi dané zaměstnavatelem);
- člen bankovní rady ČNB může být odvolán z funkce, jestliže byl soudem vydán pravomocný odsuzující rozsudek pro jakýkoli trestný čin, který tento spáchal;
- funkce prezidenta nebo viceprezidenta NKÚ zaniká mj. právní mocí rozsudku, jímž byl tento odsouzen pro trestný čin (jakýkoli), funkce člena NKÚ zaniká mj. právní mocí rozsudku, jímž byl odsouzen pro úmyslný trestný čin;
- funkce předsedy nebo člena Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí zaniká mj. dnem právní mocí rozsudku, kterým byla taková osoba odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti v souvislosti s výkonem veřejné správy.

Ve vztahu k **veřejným zaměstnancům nebo osobám vykonávajícím veřejnou funkci, na které se nevztahuje úprava ZPr** o skončení zaměstnaneckého vztahu, může mít pravomocné odsouzení pro trestný čin, někdy i rozhodnutí vydané v rámci tzv. odklonu v trestním řízení, různé právní důsledky, např.:

(i) je důvodem skončení poměru ze zákona:

- v případě státního zaměstnance v režimu ZSS skončí jeho služební poměr ze zákona, byl-li státní zaměstnanec pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin proti pořádku ve věcech veřejných z nedbalosti anebo byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody; služební poměr skončí rovněž v případě, kdy v řízení o takovém trestném činu, kterého se státní zaměstnanec dopustil, za který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let, bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno nebo bylo rozhodnuto o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, nebo v případě, že byl státnímu zaměstnanci pravomocně uložen trest zákazu činnosti vykonávat službu;
- v případě člena Rady ERÚ nebo člena Rady ČTÚ zaniká jejich funkce právní mocí rozsudku soudu o spáchání úmyslného trestného činu;
- v případě předsedy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže končí výkon jeho funkce dnem nabytí právní mocí rozsudku, jímž byl odsouzen pro úmyslný trestný čin;
- v případě člena Rady Akreditačního úřadu zaniká funkce podle VŠkol mj. dnem nabytí právní mocí rozhodnutí soudu, kterým byl člen Rady odsouzen pro úmyslný

⁶⁵ Srov. § 52 písm. g) ZPr.

⁶⁶ Z důvodu uvedeného v § 52 písm. g) ZPr.

⁶⁷ § 41 odst. 2 písm. a) ZPr.

trestný čin nebo kterým byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, ale i rozhodnutím v trestním řízení o odklonu za úmyslný trestný čin;

- funkce finančního arbitra nebo jeho zástupce končí mj. dnem, kdy nabyde právní moci rozsudek soudu, kterým byl arbitř (jeho zástupce) odsouzen pro úmyslný trestný čin, trestný čin proti majetku, hospodářský trestný čin nebo pro trestný čin spáchaný v souvislosti s financováním terorismu;
- výkon funkce člena Prezidia Rady pro veřejný dohled nad auditem končí mj. nabytím právní moci rozhodnutí soudu, kterým byl odsouzen pro úmyslný trestný čin; (ii) je důvodem pro rozhodnutí o propuštění nebo odvolání z funkce;
- příslušník bezpečnostního sboru musí být rozhodnutím propuštěn ze služebního poměru, jestliže byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně nebo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti a jednání, kterým trestný čin spáchal, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka, nebo bylo v řízení o úmyslném trestném činu pravomocně rozhodnuto o podmíněném zastavení jeho trestního stíhání, bylo pravomocně schváleno narovnání nebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném odložení návrhu na potrestání a jednání, kterým trestný čin spáchal, je v rozporu s požadavky kladenými na příslušníka;
- člen Rady RRTV, který pozbyl bezúhonnost, může být odvolán z této funkce;
- ztráta bezúhonnosti může být důvodem pro odvolání i člena rady NSA (ač to SportZ výslovně jako důvod odvolání z funkce neuvádí);
- jestliže pozbyde předseda nebo místopředseda Úřadu pro ochranu osobních údajů podmínku bezúhonnosti, může být odvolán z funkce;
- člen Etické komise ČR pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu bude odvolán z funkce, pokud přestane splňovat podmínky pro členství, mj. bezúhonnost.

Specifickou úpravu propuštění ze služebního poměru obsahuje SÍPoBez postupem tzv. zvláštního řízení, v důsledku něhož může být příslušník bezpečnostního sboru, který porušil služební slib tím, že se dopustil zavrženíhodného jednání, které má znaky trestného činu a je způsobilé ohrozit dobrou pověst bezpečnostního sboru, propuštěn, aniž by bylo pravomocně rozhodnuto o trestném činu orgánem činným v trestním řízení.

E. DŮSLEDKY PRO NÁROKY PO SKONČENÍ ZAMĚSTNANECKÉHO VZTAHU

Vedení trestního řízení má v některých případech důsledky pro nároky, které by jinak zaměstnanci po skončení jeho zaměstnaneckého vztahu náležely. Je tomu v případě nároku příslušníka bezpečnostního sboru na odchodné a na výsluhový příspěvek, kterému v případech vedení trestního řízení či odsouzení za trestný čin, jak bylo rozebráno v textu výše, takové nároky nenáleží.

III. ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY

Jak bylo ukázáno v textu příspěvku, řeší zvláštní zákony, upravující postavení osob vykonávajících profesionálně činnosti ve veřejné správě, požadavky na bezúhonnost těchto osob a důsledky její ztráty a v řadě případů i důsledky vedení trestního řízení vůči takovým osobám. Obecný zákon o úpravě základních pracovněprávních vztahů, tedy zákoník práce, rovněž řeší důsledky některých případů odsouzení pro trestný čin nebo vedení trestního řízení proti zaměstnanci, ale tato úprava neodráží všechny zvýšené požadavky, které jsou kladeny na osoby vykonávající veřejnou správu.

Z analýzy zákonů upravujících postavení osob vykonávajících veřejné funkce, které byly v příspěvku uvedeny příkladmo, vychází rozdíly zčásti z toho, zda se na poměry některých osob vztahuje ZPr, či nikoli. Zatímco např. předseda a členové Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, předseda a místopředseda Úřadu pro přístup k dopravní infrastruktuře nebo členové bankovní rady ČNB vykonávají činnosti v pracovním poměru, rovněž na prezidenta, viceprezidenta a členy NKÚ se vztahují ustanovení ZPr, naproti tomu např. na členy rady NSA, členy Rady ERÚ, členy Rady ČTÚ nebo členy Prezidia Rady pro veřejný dohled nad auditem nikoliv. To má potom vliv na to, zda by bylo možné použít podpůrně úpravu ZPr na řešení některých situací v souvislosti s trestním řízením nebo odsouzením takových osob. Neexistuje-li zvláštní důvod pro jiné řešení, jeví se užití zákonné úpravy ZPr na vztahy vyplývající z výkonu veřejné funkce jako vhodné.

Není systémové, pokud zákonodárce v některých případech dává pro účely absence bezúhonnosti v důsledku pravomocného odsouzení pro trestný čin stejný význam i situacím, kdy došlo k rozhodnutím v rámci tzv. odklonů v trestním řízení (např. v ZSS, SÍPoBez, ObcPol, VŠkol), zatímco podle jiných úprav se nebude přihlížet k dřívějšímu odsouzení pro trestný čin, jestliže se na osobu aktuálně hledí, jako by nebyla odsouzena. Právní úpravu vylučující bezúhonnost i po stanovenou dobu po pravomocném rozhodnutí o některém odklonu z trestního postihu považují *de lege ferenda* za inspirující i pro úpravy postavení dalších veřejných zaměstnanců.

Legislativa by měla rovněž zvažovat, zda je důvodné, aby podle některých úprav zanikal výkon veřejné funkce nebo postavení zaměstnance veřejné správy přímo ze zákona v případě právní moci odsouzení pro vymezený trestný čin, a aby v jiných případech šlo o obligatorní nebo fakultativní důvod odvolání z takového postavení.

Jak vidno, i v dané oblasti právní regulace je do budoucna co zlepšovat.

prof. JUDr. Martin Kopecký, CSc.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
kopecky@prf.cuni.cz
ORCID: 0000-0001-5958-7027